

УДК 343.13

Д. К. Антонов, кандидат юридичних наук,
оперуповноважений відділу УДСБЕЗ
ГУМВС України в Дніпропетровській області

**ОКРЕМІ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ
ІЗ СУБ'ЄКТАМИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ,
ПОВ'ЯЗАНИМ З ПОРУШЕННЯМ АВТОРСЬКОГО І СУМІЖНИХ ПРАВ**

Досліджено актуальні для теорії ОРД і практики діяльності оперативних підрозділів проблемні питання взаємодії цих підрозділів із суб'єктами протидії злочинам, пов'язаним з порушенням авторського і суміжних прав.

Ключові слова: *проблемні питання визначення поняття “взаємодія”; внутрішня і зовнішня взаємодія; Державна служба інтелектуальної власності; НЦБ Інтерполу в Україні.*

Исследуются актуальные для теории ОРД и практики деятельности оперативных подразделений проблемные вопросы взаимодействия этих подразделений с субъектами противодействия преступлениям, связанным с нарушением авторского и смежных прав.

Ключевые слова: *проблемные вопросы определения понятия “взаимодействие”; внутреннее и внешнее взаимодействие; Государственная служба интеллектуальной собственности; НЦБ Интерпола в Украине.*

Actual problem questions for theory of OSA (operative searching actions) and practical activity of SSSEC problem questions of interaction of these departments with others to counter crime, is associated to a violation of copyright and neighboring rights.

Key words: *problem questions the definition of “interaction”; internal and external communication; State Intellectual Property Service; Central Bureau of Interpol in Ukraine.*

Постановка проблеми. Правоохоронну діяльність уповноважених органів держави нині не можна вважати задовільною. Криміногенна обстановка, стан захисту економічних інтересів країни та її громадян викликає незадоволення населення і є реальною загрозою національній безпеці та процесові реформ, які проводяться в Україні. Серед основних причин слід назвати відсутність належно організованої та ефективної взаємодії в діяльності правоохоронних органів. У спеціальній юридичній літературі наголошується, і з цим важко не погодитися, що процеси інтеграції злочинних елементів поки що випереджають інтеграційні процеси в державних правоохоронних органах [1, 266].

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що вивченню питань взаємодії правоохоронних органів під час правоохоронної діяльності приділяли увагу К. В. Антонов, О. М. Бандурка, Д. В. Гребельський, В. Л. Грохольський, О. Ф. Долженков, Д. Й. Никифорчук, В. В. Лисенко, П. Н. Бірюков, А. Є. Гутник, І. І. Кучеров, Л. І. Шапиро, В. В. Степанов та ін. [2–8].

Мета статті – дослідити актуальні для теорії ОРД і практики діяльності оперативних підрозділів проблемні питання взаємодії цих підрозділів із суб'єктами протидії злочинам, пов'язаним з порушенням авторського і суміжних прав.

Виклад основного матеріалу. Можна констатувати, що у сфері взаємодії оперативних підрозділів існують не вирішені проблеми теоретичного, організаційного та юридичного характеру. Стан взаємодії за багатьма напрямками, у тому числі в аспекті протидії злочинам у сфері авторського і суміжних прав, потребує змін на краще.

© Д. К. Антонов, 2014

Так, на думку А. Л. Дуднікова, робота з удосконалення взаємодії повинна розглядатися як одне з пріоритетних завдань державних органів у даний час і на перспективу [9, 136]. Криміногенна ситуація потребує від суб'єктів взаємодії нових підходів до тісної співпраці під час відвернення, розслідування та розкриття правопорушень в умовах протидії злочинному середовищу, наявності корумпованих зв'язків, розповсюдження міжрегіональної та міжнародної злочинності, посилення кримінального тиску на суспільство. Обстановка, що склалася, потребує реалізації узгоджених спільних заходів на основі використання професійних контактів, інформаційних, науково-технічних та інших можливостей.

Фахівці з теорії ОРД справедливо зауважують, що сучасні умови зростання злочинності до рівня загрози національній безпеці України потребують від оперативних та інших підрозділів перегляду стратегічних напрямів їхньої діяльності, пошуку нових підходів до боротьби зі злочинністю, які б відповідали оперативній обстановці та тенденціям її розвитку. Належний рівень взаємодії оперативних підрозділів між собою, з правоохоронними, контрольними та іншими органами сприяє всебічному інформаційному забезпеченню їхньої діяльності та ефективному виявленню злочинів [10; 11, 239; 12; 13, 70].

На наш погляд, до аналізу проблем взаємодії в правоохоронній діяльності слід підходити насамперед з позицій розгляду всієї сукупності правоохоронних органів як системи. Обов'язковою умовою ефективного функціонування кожної соціальної системи, як і системи правоохоронних органів зокрема, виступає об'єднання та консолідація зусиль і можливостей її складових частин для досягнення спільних цілей.

Так, О. Ф. Долженков дає визначення взаємодії через такі ознаки, як спільні дії або діяльність двох і більше суб'єктів; базування на законах; спрямованість на боротьбу зі злочинністю та вирішення питання покарань і ресоціалізації злочинців; узгодження дій правоохоронних органів за метою, часом, місцем; забезпечення комплексного використання сил, засобів і методів з найменшими витратами; спеціальні суб'єкти взаємодії [11, 232].

Розглянувши теоретичні аспекти поняття взаємодії у різних галузях знань, слід перейти до аналізу і з'ясування специфіки змісту поняття взаємодії різних суб'єктів правоохоронної діяльності. Такий аналіз у юридичній літературі зустрічається вкрай рідко, загалом превалює дослідження взаємодії структурних підрозділів одного суб'єкта правоохоронної діяльності, тобто внутрішньої взаємодії.

Складності розробки проблеми взаємодії між певними суб'єктами правоохоронної діяльності, обумовлено кількома аспектами. По-перше, ні в законодавстві, ні в юридичній науці чітко не визначено перелік тих органів, які є правоохоронними (Конституція України, закони України "Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів", "Про оперативно-розшукову діяльність", статутні закони не містять уніфікованого поняття та єдиного переліку правоохоронних органів). По-друге, кількість правоохоронних органів в Україні досить велика, що не може не ускладнювати їх узгоджену діяльність. По-третє, кожен правоохоронний орган виконує завдання, які передбачені відповідними статусними законодавчими актами (закони України "Про міліцію", "Про Державну податкову службу в Україні" тощо), у межах наданої компетенції, застосовуючи притаманні йому специфічні форми і методи діяльності. Саме ця специфіка і є чинником, який ускладнює взаємодію правоохоронних органів.

Успіх у роботі з виявлення злочинів у сфері авторського і суміжних прав багато в чому залежить від добре продуманої взаємодії всередині ОВС, а саме оперативних підрозділів з ГУБОЗ, Управлінням боротьби з кіберзлочинністю, підрозділами міліції громадської безпеки. У свою чергу, взаємодія оперативних підрозділів ОВС з іншими підрозділами будується за такими основними напрямками: обмін оперативною інформацією; спільне проведення оперативно-розшукових заходів щодо виявлення злочинних угруповань.

На нашу думку, взаємодія оперативних підрозділів з підрозділами СБУ, Державної податкової служби України (ДПСУ) щодо протидії зазначеним злочинам здебільшого по-

Проблеми правоохоронної діяльності

винна полягати в таких заходах, як: давання завдань джерелам про одержання тієї чи іншої інформації щодо осіб та підпільних цехів, які виробляють контрафактну та фальсифіковану продукцію; впровадження у злочинне середовище негласних співробітників; обмін оперативною інформацією; реалізація оперативних розробок; оперативні відпрацювання об'єктів тощо.

Вважаємо за необхідне розглянути також взаємодію оперативних підрозділів з підрозділами СБУ, митницями Державної фіскальної служби України (ДФСУ), Державної служби інтелектуальної власності України, Антимонопольним комітетом України щодо протидії злочинам, пов'язаним з порушенням авторського і суміжних прав.

Так, з метою посилення протидії контрабанді і максимального використання можливостей у цій галузі зацікавлених міністерств і установ України, наказом Державного митного комітету України від 21 вересня 1994 р. № 225 затверджено і введено в дію Інструкцію про взаємодію правоохоронних та інших державних органів України в боротьбі зі злочинністю, яка узгоджена з керівниками МВС, СБУ, Державної прикордонної служби України. Ця Інструкція дала змогу підвищити ефективність взаємодії цих служб у відверненні, розкритті та розслідуванні зазначених злочинів.

Згідно з Постановою КМ України від 13 квітня 2007 р. № 622 затверджено Порядок реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності у митному реєстрі, отримання інформації та взаємодії митних органів з іншими правоохоронними і контрольними органами та власниками прав на дані об'єкти у разі тимчасового припинення митного оформлення товарів за ініціативи митного органу. При цьому митні органи отримують інформацію про правовласника, товари, об'єкти, що містяться у складі товарів, іншу інформацію, яка може бути використана для запобігання порушенню прав інтелектуальної власності під час переміщення через митний кордон України товарів та з інших джерел. Взаємодія оперативних підрозділів з митницями ДФС України є продуктивною і з огляду на те, що дана Служба володіє також інформацією стосовно зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів; стосовно ввезення і вивезення товарів, що є об'єктами авторського і суміжних прав; про суб'єктів перевезення (посередників); порушників митних правил тощо.

Аналіз Порядку взаємодії органів Антимонопольного комітету України з оперативними підрозділами дає можливість дійти висновку, що форми їх взаємодії у протидії даним злочинам тотожні формам взаємодії даних підрозділів з митницями ДФС України і полягають у: взаємному обміні інформацією щодо злочинів у зазначеній сфері; спільному плануванні та проведенні заходів (операцій), спрямованих на відвернення та виявлення порушень чинного законодавства у сфері авторського і суміжних прав; здійснення спільних заходів під час відвернення, виявлення та припинення злочинів у зазначеній сфері; внесення до відповідних інстанцій, міністерств та відомств пропозицій щодо усунення виявлених причин і умов, які сприяють вчиненню злочинів, подання пропозицій щодо змін і доповнень до чинного законодавства України; розробка та впровадження нових форм взаємодії.

Під час виконання своєї роботи уповноважені на те оперативні працівники взаємодіють зі спеціально створеними у 2002 р. державними інспекторами з питань інтелектуальної власності (далі – державні інспектори), які є посадовими особами Державної служби інтелектуальної власності України¹. Обов'язок взаємодіяти з контрольними та правоохоронними органами, зокрема оперативними підрозділами, покладений на державних інспекторів згідно з Постановою КМ України “Про затвердження положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Державного департаменту інтелектуальної власності”. Часто результатом проведення перевірок стає виявлення даних злочинів, про що державні інспектори повинні негайно повідомити правоохоронні органи, зокрема оперативні підрозділи. Тобто відбувається взаємний обмін інформацією про факти порушення авторського і суміжних прав.

---

¹ Державна служба інтелектуальної власності України утворена замість Державного департаменту інтелектуальної власності.

Державні інспектори та оперативні підрозділи мають право проводити огляд та вилучати у суб'єктів господарювання на необхідний термін об'єкти авторського і суміжних прав (контрафактні примірники) з метою вивчення, якщо є обґрунтована підстава підозрювати вчинення порушення вимог законодавства у цій сфері. Про проведення огляду та вилучення продукції складається протокол, а в разі проведення оперативної (контрольної) закупівлі складається акт закупівлі.

Слід зазначити, що виявлення та припинення злочинних посягань у сфері авторського і суміжних прав, притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності активізується під час проведення оперативними працівниками цільової оперативно-профілактичної операції “Інтелект” з метою перевірки дотримання законодавства у цій сфері суб'єктами господарювання. Під час її проведення основна увага приділяється запобіганню вчиненню злочинів у цій сфері шляхом притягнення винних осіб до відповідальності. До проведення цієї операції залучаються і державні інспектори з питань інтелектуальної власності.

Вагоме місце у протидії зазначеним злочинам займає також ДПСУ, яка надає оперативним підрозділам інформацію стосовно нарахувань і сплати податків у разі ввезення та виробництва аудіо-, відеопродукції на території України; кількості придбаних підприємством акцизних марок; доходів підприємства; осіб, що ухилилися від сплати акцизного збору, тощо.

Оперативні підрозділи спільно з податковою міліцією проводять спеціальні рейди з відпрацювання ринків, магазинів, торгових центрів на предмет виявлення контрафактних товарів.

З метою активізації боротьби з незаконним виробництвом, розповсюдженням і реалізацією аудіо- і відеопродукції, компакт-дисків та інших об'єктів інтелектуальної власності МОН України, МВС України, СБУ, ДПСУ, ДМСУ, Міністерство культури і туризму спільним наказом від 24 листопада 2009 р. № 1055/491/753/1120/656/52 затвердили Програму скоординованих дій правоохоронних та контрольних органів у боротьбі з незаконним виробництвом, розповсюдженням і реалізацією аудіо- і відеопродукції, компакт-дисків, інших об'єктів інтелектуальної власності та для забезпечення захисту прав інтелектуальної власності УЄФА.

Співпрацюють оперативні підрозділи також з виконавчими комітетами міських, селищних рад депутатів, районних, обласних державних адміністрацій, громадськими організаціями, отримуючи від них інформацію стосовно фактів реєстрації як суб'єкта підприємницької діяльності, а також отримують відомості про вид статутної діяльності суб'єкта господарювання, відомості про засновників тощо.

Оптимізація форм, методів і напрямків взаємодії у розглядуваній сфері – одна з найважливіших складових посилення системи державно-правових заходів протидії цьому суспільно небезпечному явищу. Таким чином, протидія цим злочинам повинна стати одним з пріоритетних напрямків роботи всіх силових структур. Неможливо перемогти такий різновид злочинності в Україні без участі наявних державних структур, без особистої участі кожного службовця. Функціонування урядових служб повинно підкріплюватися суворою звітністю і чіткістю в роботі для зниження корумпованості.

Важливу роль у протидії злочинам у сфері авторського і суміжних прав відіграє Інтерпол – міжнародна організація кримінальної поліції. У кожній країні-учасниці є НЦБ, у 1993 р. КМ України своєю Постановою № 220 затвердив положення “Про Національне центральне бюро Інтерполу”, яка була продубльована наказом МВС України від 7 квітня 1993 р. № 194 “Про заходи щодо виконання Постанови КМ України “Про НЦБ Інтерполу”. Відповідно до цієї Постанови діяльність НЦБ Інтерполу в Україні має переважно міжвідомчий характер. З метою нормативного та організаційного забезпечення взаємодії з іншими правоохоронними органами та ГУ УМВС України в областях підготовлено “Інструкцію про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні в попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів” (спільний наказ № 3/1/2/5/2/2-97 р.).

Взаємодія між НЦБ Інтерполу в Україні і митницями ДФСУ, СБУ, Держкомкордоном, ДПСУ відбувається на підставі міжвідомчого наказу МВС України, Генеральної прокуратури

України, СБУ, Держкомкордону України, ДМСУ, ДПСУ від 09.01.1997 р. № 3/1/2/5/2/2, яким затверджено Інструкцію про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів. Відповідно до вищезазначеної Інструкції НЦБ Інтерполу в Україні забезпечує співробітництво правоохоронних органів України та зарубіжних країн і надає можливості для обміну оперативно-розшуковою, оперативно-довідковою та криміналістичною інформацією про підготовку і вчинення злочинів та причетних до них осіб, а також архівною та, в окремих випадках, процесуальною інформацією; обміну досвідом роботи, законодавчими та іншими нормативними актами, навчально-методичною та іншою інформацією з питань діяльності правоохоронних органів.

Одна з ключових функцій Генерального секретаріату Інтерполу полягає у створенні та забезпеченні функціонування міжнародних банків даних криміналістичного та розшукового характеру. За інформацією Укрбюро Інтерполу діють такі банки даних: "Особи"; викрадених/втрачених документів; транспортних засобів; викрадених творів мистецтв; ДНК-профілів; відбитків пальців рук; порнографічних зображень. На нашу думку, також існує необхідність створення міжнародного банку даних стосовно злочинів у сфері авторського і суміжних прав.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Слід зазначити, що оперативні підрозділи є одним з основних суб'єктів кримінально-правового захисту авторського і суміжних прав. У своїй діяльності працівники цих підрозділів найчастіше взаємодіють з державними інспекторами з питань інтелектуальної власності. Результати цієї взаємодії сприяють посиленню протидії зазначеним злочинам на території України, а також дозволяють накопичувати позитивний досвід для обох сторін у цій сфері. Водночас із розвитком технологій у суспільстві розширюється коло повноважень оперативних підрозділів, відповідно збільшується кількість напрямків взаємодії цих суб'єктів. Тому питання взаємодії даних підрозділів та державних інспекторів з питань інтелектуальної власності залишається актуальним і потребує подальшого дослідження.

На нашу думку, нині для значного покращання взаємодії названих суб'єктів для виявлення, відвернення, розкриття та розслідування економічних злочинів доцільно створити Службу фінансових розслідувань на базі п'яти відомств: податкової міліції, УБОЗ (в частині розслідування економічних злочинів), УДСБЕЗ МВС, СБУ (в частині розслідування економічних злочинів) і Державної фінансової інспекції.

Література

1. Дятленко Н. М. Консолідація зусиль органів внутрішніх справ та податкової міліції – необхідна умова успішної боротьби з економічною злочинністю / Н. М. Дятленко // Науковий вісник ДЮОІ МВС України. – 2001. – № 2. – С. 266–273.
2. Бирюков П. Н. Взаимодействие органов ФСНП РФ с зарубежными правоохранительными органами при расследовании налоговых преступлений: правовые вопросы : [монограф.] / П. Н. Бирюков. – Воронеж : Истоки, 1999. – 199 с.
3. Гутник А. Е. Предупреждение налоговой милицией уклонений от уплаты налогов : монограф. / А. Е. Гутник. – К. : Атіка, 2001. – 176 с.
4. Кучеров И. И. Расследование налоговых преступлений : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 "Уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность" / И. И. Кучеров. – М., 1995. – 25 с.
5. Про затвердження і введення в дію Інструкції про порядок взаємодії податкової міліції ДПА України та МВС України при організації, підготовці і проведенні оперативно-розшукових заходів із застосуванням технічних засобів : спільний наказ ДПА і МВС України від 24 березня 1998 р. № 006/001.

6. Озерський І. В. Взаємодія слідчого з органами дізнання в системі МВС України (організаційно-правовий та психологічний аналіз) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 19.00.06 “Юридична психологія” / І. В. Озерський. – К., 2003. – 16 с.

7. Ратышевский Ю. М. Организационно-правовые основы взаимодействия органов внутренних дел с органами налоговой полиции с учетом региональных особенностей : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. юрид. наук : спец. спец. 12.00.09 “Уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность” / Ю. М. Ратышевский. – М., 1998. – 18 с.

8. Тимчасова інструкція з організації діяльності органів досудового слідства в системі МВС України та взаємодії їх з іншими структурними підрозділами органів внутрішніх справ України в розкритті та розслідуванні злочинів : затверджена наказом МВС України від 15.06.2011 р. № 336.

9. Дудніков А. Л. Проблеми взаємодії правоохоронних і контролюючих органів при розслідуванні злочинів у сфері економічної діяльності / А. Л. Дудніков // Проблеми законності : респуб. міжвід. наук. зб. – Харків, 2002. – Вип. 52. – С. 135–139.

10. Орлов Ю. Ю. Особливості здійснення оперативно-розшукової діяльності на сучасному етапі суспільного розвитку / Ю. Ю. Орлов // Науковий вісник КНУВС. – 2009. – № 1. – Ч. 2. – С. 37–46.

11. Долженков О. Ф. Взаємодія як чинник оптимізації правоохоронної діяльності / О. Ф. Долженков // Вісник ЛАВС. – 2002. – № 4. – С. 229–236.

12. Розкриття злочинів у сфері виготовлення та збуту алкогольних напоїв : навч. посіб. / В. А. Некрасов, А. М. Лисенко, С. В. Пеньков, В. В. Матвійчук. – Одеса : Юрид. літ., 2009. – 160 с.

13. Статкус В. Ф. Раскрытие преступлений – важнейшее средство борьбы с преступностью / В. Ф. Статкус // Государство и право. – 1998. – № 4. – С. 66–73.